

Ekoloji problemlərin həllinə töhfə verən alim

AMEA Radiasiya Problemləri İnstitutunun "Heterogen proseslərin radiasiya kimyası" laboratoriyasının rəhbəri, görkəmli alim, k.ü.e.d., professor Teymur Nəmətulla oğlu Ağayevin anadan olmasının 60, elmi fəaliyyətinin 35 ili tamam olur.

Teymur Nəmətulla oğlu Ağayev 5 fevral 1961-ci ildə İsmayilli rayonu Buynuz kəndində anadan olmuşdur. 1978-ci ildə kənd orta məktəbini bitirmiş və həmin ildə D.İ.Mendeleyev adına Moskva Kimya Texnologiyası İnstitutuna daxil olmuşdur. 1984-cü ildə D.İ.Mendeleyev adına Moskva Kimya Texnologiyası İnstitutunun Fiziki-kimyəvi mühəndislik fakültəsinin "Radiasiya kimyası" ixtisasını bitirdikdən sonra göndərişlə AzEA Radiasiya Tədqiqatları Sektorunda baş laborant vəzifəsinə işə qəbul olunmuşdur. O, AzEA Radiasiya Tədqiqatları Sektorunda 1987-1990-cı illərdə aspiranturada təhsil almış, müxtəlif illərdə

kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi, aparıcı elmi işçi vəzifələrində çalışmış, 2003-cü ildə 11 sayılı "Heterogen proseslərin radiasiya kimyası" laboratoriyasının rəhbəri vəzifəsinə təyin edilmiş, hazırda həmin vəzifədə çalışır.

T.Ağayev 1993-cü ildə "Alüminium akseptor mərkəzlərin suyun radiasiya-katalitik parçalanmasında rolu" mövzusunda kimya elmləri namizədi, 2015-ci ildə "Su və karbohidrogen sistemlərindən hidrogenin radiasiya-katalitik alınması prosesləri və konstruksiya materiallarının onların kinetik parametrlərinə təsiri" mövzusunda doktorluq dissertasiya işini müdafiə edərək "nüvə kimyası" ixtisası üzrə kimya elmləri doktoru elmi dərəcəsi almış ilk alimdir. T.Ağayev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının 27 iyul 2017-ci il tarixli qərarı ilə "Nüvə kimyası" ixtisası üzrə professor elmi adını alıb.

Ekoloji problemlərin həllində mühüm əhəmiyyət kəsb edən müxtəlif nano-katalizatorların səthində suyun radiolitik parçalanması nəticəsində yüksək çıxıma malik universal enerji daşıyıcısı olan molekulyar hidrogenin alınması ilə bağlı elmi-tədqiqat işlərini davam etdirir. Aparılmış elmi-tədqiqatlar əsasında nano hissəcik ölçülərindən asılılıq, nano katalizator səthində suyun radiasiya-heterogen və radiasiya-termo heterogen parçalanması proseslərinə təsiri öyrənilmiş və müəyyən etmişdir ki, hissəcik ölçülərinin kiçik qiymətlərində hidrogenin əmələgəlmə sürəti və radiasiya-kimyəvi çıxımının qiymətləri daha böyük olur.

Daha müasir və yeni nüvə texnologiyası və energetikasının inkişafı ilə əlaqədar müxtəlif faza təmasında gedən radiasiya-heterogen prosesləri diqqət mərkəzindədir. T.Ağayevin uzun illərdir ki, oksid birləşmələrlə təmasda sudan, karbohidrogenlərdən, onların qatışıqından hidrogenin alınması radiasiya-katalitik, radiasiya-heterogen proseslər sahəsində apardığı ardıcıl, məqsədyönlü elmi tədqiqatlarının nəticələri bu proseslərin mexanizminin aşkarlanması, praktiki məqsədlərlə istifadəsi yollarının işlənməsi, alınmış nəticələr əsasında ilk dəfə olaraq heksan-su sisteminin radiolizinin müasir kompüter proqramları vasitəsilə riyazi modelləşməsi aparılmış, proseslərin kinetik parametrləri təyin olunması kimi məsələlərə həsr olunmuşdur.

Atom-hidrogen energetikası istiqamətində müəllif, nüvə enerjisinin hidrogen vasitəsi ilə çevrilməsinə imkan verən effektiv radiasiya-katalitik proseslər üçün katalizator seçiminin elmi əsasları və optimal rejimlərini işləyib müəyyən etmişdir.

Teymur Ağayev 200-dən çox elmi əsərin, eləcə də 1 patent və 2 müəlliflik şəhadətnaməsinin müəllifidir. 2014-2019-cu ilədək AMEA RPI-in nəzdində fəaliyyət göstərən elmlər doktoru və fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunan dissertasiya şurasının elmi katibi, 2020-ci ildən isə AMEA RPI-in nəzdində fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunan dissertasiyaların müdafiəsini keçirən dissertasiya şurasının "Nüvə kimyası", "Radiasiya materialşünaslığı" ixtisasları üzrə sədr müavini vəzifəsində fəaliyyətini davam etdirir. İnstitutun elmi şurasının və "Radiation researches" jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür. Onun rəhbərliyi altında radiasiya kimyası, radiasiya materialşünaslığı ixtisasları üzrə elmi məktəb yaratmış, 10 nəfərdən çox fəlsəfə doktoru yetişdirmişdir. T.Ağayev hazırda elm kədr hazırlığı sahəsində işini uğurla davam etdirir.

Alim elmə də əldə etdiyi nailiyyətlərinə və elmi kadrların hazırlanmasında göstərdiyi xidmətlərinə görə AMEA-nın 70 illiyi münasibəti ilə fəxri diploma layiq görülmüşdür.

Görkəmli alim Teymur Ağayevi 60 illik yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona uzun ömür, möhkəm can sağlığı və elmin inkişafı yolunda yeni-yeni müvəffəqiyyətlər arzulayırıq.

İslam MUSTAFAYEV
AMEA Radiasiya Problemləri İnstitutunun
laboratoriya müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü